

Folkeuniversitetet

Norddjurs
Rougsø
Randers

Program
Forår
2017

INDHOLD

- 4 Norddjurs Folkeuniversitet
- 12 Rougsø Folkeuniversitet
- 15 Livestreaming af foredrag i naturvidenskab
fra Aarhus Universitet
- 18 Randers Folkeuniversitet
- 24 Højskoledage i Vorup (annonce)
- 24 Hvad betyder Reformationen for os i dag?
- 24 Information og kontakt
- 25 De syv dødssynder
- 26 Reformation 1517-2017 – fire artikler
- 31 Oversigt

Folkeuniversitetet er for alle

Motioner hjernen på universitetet for alle. Der er ingen adgangsbegrænsning eller krav om uddannelse eller baggrundsviden. Kom med din interesse og dit engagement – så får du viden og inspiration til gengæld. På Folkeuniversitetet kan du dyrke dine interesser, blive klogere på verden, dig selv og dit arbejde. Har du forslag til foredrag om bestemte emner, er du velkommen til at kontakte os. Se navne på kontaktpersoner side 30.

BIRGIT ÅRSNES

Efterårets tilbud

I programmet kan du se foredrag arrangeret af folkeuniversiteterne i Norddjurs, Rougsø og Randers.

Offentlige foredrag i Naturvidenskab

Fakultetet Science and Technology ved Aarhus Universitet har i en år-række livestreamet foredragsserien 'Offentlige foredrag i Naturvidenskab', som kommer langt omkring blandt spændende og tankevækkende emner, hvor de nyeste opdagelser og erkendelser bliver formidlet af forskere på en måde, så alle kan være med. Og hvor du kan sidde på et bibliotek, et kulturhus eller et forsamlingshus overalt i Danmark blot der er internetforbindelse, projektor og storskærm og overvære foredraget samt stille spørgsmål til forelæseren på sms.

YVONNE HOLM KARNØE

I foråret 2017 bliver nogle af foredragene livestreamet direkte fra Søauditoriet i Aarhus til Folkeuniversiteterne i Norddjurs, Rougsø og Randers. Læs mere side 15-17.

Reformationen og Danmark

Hele 2017 bliver 500-året for Reformationens start 1517 markeret med foredrag og aktiviteter arrangeret af Folkeuniversitetet i Danmark. Også i Norddjurs, Rougsø og Randers er der mulighed for at høre om, hvorfor Reformationen betyder noget for os i dag. Alt dette er muligt takket være bevilling fra A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers fond og Aarhus Folkeuniversitet, som er koordinator. I forårets og efterårets folder er der artikler om Reformationen. Læs mere på siderne 24-28.

PETER STAUGAARD

Forskningen ud til offentligheden

Folkeuniversitetet er en ikke-kommerciel organisation, der arrangerer forelæsninger om videnskabens teorier, metoder og resultater med foredragsholdere, der brænder for deres fag og som har lyst til at udbrede kendskabet til det.

Få ny viden og inspiration

Derfor få åbnet døren til nye erkendelser og ny viden eller få opdateret din viden om fortid og nutid indenfor mange fagområder. Programmet udgives med støtte fra Norddjurs og Randers Kommuner.

Velkommen og god fornøjelse!

Birgit Årsnes – www.norddjurs-folkeuni.dk

Yvonne Holm Karnøe – www.folkeuniversitetet-rougsø.dk

Peter Staugaard – www.randersfolkeuni.dk

Randers Kommune

La Cour-slægten på Skærsø

Skærsø ved Draaby var fra middelalderen og indtil 1800-tallet et vigtigt gods på Djursland. I begyndelsen af 1800-tallet var det på ruinens rand, men så blev det fallerede gods i 1825 købt på tvangsauktion af en ung mand ved navn Lauritz Ulrik la Cour, og han viste sig at have forstand på både landbrug og økonomi og drev Skærsø frem til at være et mønsterbrug. Slægten la Cours virke i tre generationer på Skærsø er en fascinerende og spændende historie, med mange forgreninger også til den nationale historie.

Underviser Vilfred Friborg Hansen, cand.mag., lokalhistoriker

Tid Onsdag d. 3. januar kl. 19.00

Pris 30 kr.

Tilmelding Ingen. Billetter kan købes ved indgangen

Sted Kulturhuset Pavillonen, Kærvej 11, 8500 Grenaa

Arrangeres i samarbejde med Djurslands Museumsforening samt Slægts- og Lokalhistorisk Forening for Djursland

Reformationen – den vigtigste begivenhed i Europas historie

Med Reformationen begynder den udvikling, der fører frem til det moderne samfund. Den indleder en periode med ødelæggende religionskrige, der paradoksal nok resulterer i et Europa bestående af sekulære nationalstater. Få hele historien om den vigtigste begivenhed i Europas historie.

Underviser Flemming Houe, mag.art., idehistoriker

Tid Tirsdag d. 24. januar kl. 19.00

Pris Gratis

Tilmelding www.norrdjurs-folkeuni.dk eller tlf. 8632 0885 / 2344 8014

Du kan også møde op uden tilmelding

Sted Grenaa Gymnasium, N.P. Josiassensvej 21, 8500 Grenaa

Luther som samfundstænk

Luther var ikke kun teologisk tænk. Han var i samme grad optaget af samfundsmæssige forhold, og hans omfattende forfatterskab indeholder såvel politiske som økonomiske ræsonnementer. De er naturligvis knyttet til hans samtid, men de har samtidig haft en betydelig indflydelse på vores historie. Foredraget beskriver Luthers samfundsmæssige indsigter og deres betydning for udviklingen mod de "moderne" samfund.

- Underviser** Jørn Henrik Petersen, professor, dr.phil et lic oecon.
Tid Tirsdag d. 7. februar kl. 19.00
Pris Gratis.
Tilmelding På Ørum Bibliotek tlf.: 8959 3000 eller på www.norddjursbib.dk
 Du kan også møde op uden tilmelding.
Sted Ørum Bibliotek, Skolebakken 43, 8586 Ørum
 Arrangeres i samarbejde med Ørum Bibliotek og menighedsrådene i Ginnerup, Stenvad og Ørum

Sociale relationer blandt landboerne – Derfor havde Jens og Else ingen venner i landsbyen

Med kilder fra et vestsjællandsk sogn tegnes et billede af de kulturelle normer i det gamle, danske landbosamfund år 1800-1850. Det er normer, der skabte vindere og tabere i kampen om at blive socialt accepteret og leve det rigtige liv. Den kamp omfatter grove beskyldninger om tyveri, hor og injurier, men også vold, selvmord, selvtægt og armod. Det gik blandt andet udover Jens og Else på Stoksgården!

- Underviser** Martin Bork, Ph.d. i historie
Tid Tirsdag d. 7. februar kl. 19.00
Pris 30 kr.
Tilmelding Ingen
Sted Kulturhuset Pavillonen, Kærvej 11, 8500 Grenaa
 Arrangeres i samarbejde med Djurslands Museumsforening samt Slægts- og Lokalhistorisk Forening for Djursland

Møllerup – fra Marsk Stig til idag

Marsk Stig byggede formodentlig det første Møllerup, men fik godset konfiskeret og blev dømt fredløs for mordet på kong Erik Glipping. Hans arvinger fik godset tilbage, men en af dem blev formodentlig myrdet i Middelfart på kong Valdemar Atterdags ordre i 1358. Det nuværende Møllerup blev opbygget sidst i 1600-tallet af Knud Gyldenstjerne. Hans enke Elizabeth Rosenkrantz, en klog og from kvinde, byggede skoler til almuebørnene og udsmykkede godsets kirke, Feldballe kirke, så den i dag er en egnens mest interessante at besøge. Midt i 1900-tallet var det en anden markant kvindeskikkelse, fru Kiss Carl, der satte sit præg på godset. Historien føres helt op til det moderne Møllerup under Anne Sophie og Stig Gamborg.

- Underviser** Vilfred Friborg Hansen, cand.mag., lokalhistoriker
Tid Onsdag d. 22. februar kl. 19.00
Pris 75 kr.
Tilmelding www.norrdjurs-folkeuni.dk eller tlf. 8632 0885 / 2344 8014
 Du kan også møde op uden tilmelding.
Sted Grenaa Gymnasium, N.P. Josiassensvej 21, 8500 Grenaa

Robert Storm Petersen – mennesket og kunstneren

De mange tegninger og fluer, mundheld og anekdoter har givet os et muntert billede af den danske humorist Storm P., men det er nok gået i glemmebogen hos mange, at hans kunstneriske løbebane var langt bredere og dertil endnu dybere. Storm P's syn på livet og friheden, på menneskene og Gud møder os i vagabondens og klovnens skikkelse i hans tegninger og malerier samt i monologerne, som han selv fremførte. I sin kunst forsøgte Storm P. at skildre mennesket bag masken – et forsøg, der lykkedes.

- Underviser** Otto Lundgaard, sognepræst
Tid Torsdag d. 23. februar kl. 19.00
Pris Gratis. Kaffe og brød kan købes
Tilmelding Ingen
Sted Grenaa Sognegård, Nørregade 1, 8500 Grenaa
 Arrangeres i samarbejde med Grenaa Menighedsråd

Hvor er journalistikken og medierne på vej hen?

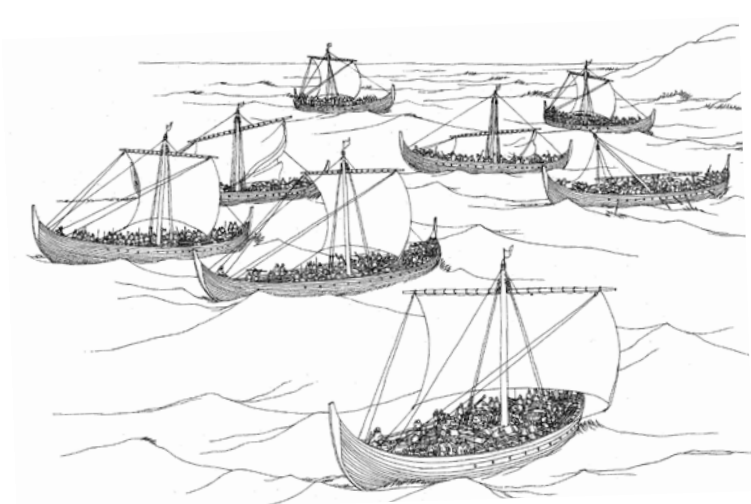
Samfundet forandrer sig, og det samme gælder medier og journalistik.
To nedslag og et gæt:

Hvor kom medierne fra – medier og journalistik i 1980'erne

Hvor er de nu – medier og journalistik 2010'erne

Hvor er de på vej hen – medier og journalistik i 2030'erne?

Underviser	Flemming Tait Svith, Ph.d., cand.mag. i historie og samfundsfag, journalist
Tid	Onsdag d. 1. marts kl. 19.00
Pris	100 kr. inkl. kaffe og kage
Tilmelding	www.norddjurs-folkeuni.dk eller billet kan købes ved indgangen
Sted	Kystvejens Hotel og Konferencecenter, Kystvejen 26, 8500 Grenaa Arrangeres i samarbejde med Grenaa-Djurs Rotary

Djurslands arkæologi

Det kan være svært at forestille sig, at oldtidens mennesker havde forbindelser ud i den store verden. Hvordan arkæologerne kan vide det, løftes sløret for i aftenens forelæsning, hvor udvalgte fund fra Djursland præsenteres.

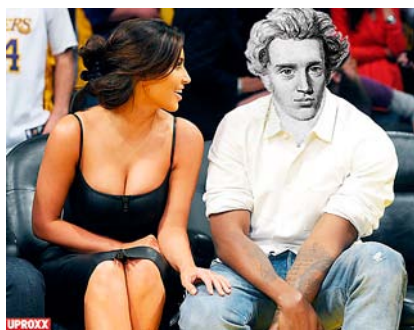
Underviser	Lisbeth Wincentz, museumsinspektør, mag.art.
Tid	Tirsdag d. 7. marts kl. 19.00
Pris	30 kr.
Tilmelding	Ingen
Sted	Kulturhuset Pavillon, Kærvej 11, 8500 Grenaa Arrangeres i samarbejde med Djurslands Museumsforening samt Slægts- og Lokalhistorisk Forening for Djursland

Næstekærlighed hos Kierkegaard

Hvad vil det sige at elske sin næste, og hvorfor er det en pligt? Foredraget præsenterer Kierkegaards forståelse af næstekærlighed og forklarer bl.a., hvorfor han kalder det for hedenskab at elske sin egen slægt og stamme højere end den fremmede.

- Underviser** Henrik Jøker Bjerre, lektor, Ph.d. i filosofi
Tid Torsdag d. 9. marts kl. 19.00
Pris 75 kr.
Tilmelding www.norrdjurs-folkeuni.dk eller tlf. 8632 0885 / 2344 8014
 Du kan også møde op uden tilmelding
Sted Grenaa Gymnasium, N.P. Josiassensvej 21, 8500 Grenaa

Barnemordet i Veggerslev

I 1831 blev der begået et barnemord på en fæstegård i Veggerslev by. Sagen fyldte meget i det lille landsbysamfund og blev behandlet først ved Byretten i Grenaa og senere ved Landsretten og Højesteret. Derfor findes i dag meget arkivmateriale om sagen, som foredragsholderen har gennemgået.

- Underviser** Leif Sepstrup, kriminalhistoriker
Tid Tirsdag d. 14. marts. kl. 19.00
Pris 30 kr.
Tilmelding Ingen
Sted Veggerslev Forsamlingshus, Grenaavej 83, Veggerslev, 8500 Grenaa
 Arrangeres i samarbejde med Slægts- og Lokalhistorisk Forening for Djursland samt Nørredjurs Lokalarkiv, Gjerrild

Klassisk musik: Senromantikken (1870-1914)

Efter Den fransk-tyske Krig i 1870-71 oplevede Europa i slutningen af det 19. århundrede en relativt fredelig periode. Men i det første årti af det nye århundrede opstod der store sociale forandringer og internationale spændinger, som kulminerede med udbruddet af 1. verdenskrig.

Musikken gennemgår i disse år store forandringer. Hos Gustav Mahler blandes det naive og banale med det skæbnsvangert farlige. I musikken til operaen "Elektra" fra 1908 mente Richard Strauss, at han havde nået grænsen for, hvad mennesket var i stand til at opfatte som musik. I Norden skabte Carl Nielsen og Jean Sibelius symfonier, som på én gang bryder med og viderefører den romantiske ånd. Hos de russiske komponister, Alexander Skrjabin og Sergej Rachmaninov, holdes den romantiske ånd til gengæld i hævd i storslåede symfonier og klaverkoncerter.

I tre forelæsninger skal vi høre om musikken i årene før 1914, hvor den store larm bryder løs.

Underviser	Jan Mygind, musikhistoriker
Tid	Torsdage d. 16., 23. og 30. marts kl. 19.00
Pris	200 kr. for alle tre foredrag, 75 kr. for en enkelt aften
Tilmelding	www.norrdjurs-folkeuni.dk eller tlf. 8632 0885 / 2344 8014
Sted	Billetter kan også købes ved døren Grenaa Gymnasium, N.P.Josiassensvej 21, 8500 Grenaa Arrangeres i samarbejde med Grenaa Kunst- og Musikforening

Hvilken verdensorden?

Hvordan ser verden ud for tiden? Vi er gået fra stor optimisme efter murens fald til en omfattende pessimisme i dag. Men hvordan ser det egentlig ud på centrale områder som sikkerhed, økonomi, institutioner og værdier? Foredraget fremhæver både lyspunkter og problemer.

Underviser	Georg Sørensen, dr. scient.pol.
Tid	Onsdag d. 22. marts kl. 19.00
Pris	100 kr. inkl. kaffe og kage
Tilmelding	www.norrdjurs-folkeuni.dk eller billet kan købes ved indgangen
Sted	Kystvejens Hotel og Conferencecenter, Kystvejen 26, 8500 Grenaa Arrangeres i samarbejde med Grenaa-Djurs Rotary

Landhåndværk og landhåndværkere

Indtil loven om næringsfrihed trådte i kraft i 1862 var det kun tilladt at drive et begrænset antal håndværk på landet. Landhåndværkerne var f.eks. smeden, hjulmanden, tømmemanden, skomagere, som kun måtte sy bondesko, væveren og pottemageren. Mange af disse håndværkere var husmænd, som drev lidt landbrug og supplerede indtægten af jorden med et håndværk. I slutningen af 1800-tallet steg antallet af håndværkere på landet, og flere håndværk kom til. Mange af disse håndværkere bosatte sig i de nye stationsbyer.

Underviser Gudrun Gormsen, mag.art.

Tid Tirsdag d. 4. april kl. 19.00

Pris 30 kr.

Tilmelding Ingen

Sted Kulturhuset Pavillonen, Kærvej 11, 8500 Grenaa

Arrangeres i samarbejde med Djurslands Museumsforening samt Slægts- og Lokalhistorisk Forening for Djursland

Olivia Holm-Møller

Olivia Holm-Møller var en stærk og kompromisløs kunstner, som gennem et langt liv malede sine billeder med en kraft og farveskala, som sætter fantasien i gang hos tilskueren. En del af hendes kunstværker tager udgangspunkt i religiøse fortællinger og nordisk mytologi, mens andre er hendes bud på rejsebeskrivelser.

Det var ikke let at blive accepteret som kvindelig kunstner i hendes samtid.

Olivia Holm-Møller var en udpræget ener, hun tilhørte ikke nogen fast kunstnersammenslutning, men alligevel havde hun mange separatudstillinger.

Underviser Karen Rød

Tid Søndag d. 25. juni kl. 14.00

Pris 100 kr.

Tilmelding www.norrdjurs-folkeuni.dk eller tlf. 8632 0885 / 2344 8014

Billetter kan også købes ved døren

Sted Baunhøj Mølle, Bavnehøjvej 31, 8500 Grenaa

Arrangeres i samarbejde med Grenaa Kunst- og Musikforening

Naturvidenskabelige foredrag

Grenaa Gymnasium tilbyder en række streamede naturvidenskabelige foredrag fra Århus Universitet.

Tirsdag d. 07. 02. kl. 19.00: Fra de første ekspeditioner til nyeste forskning i Grønland

Onsdag d. 08. 03. kl. 19.00: Tillid – og matematikken bag vores viden om tillid

Onsdag d.15. 03. kl. 19.00: Det elektroniske menneske

Tirsdag d. 28. 03. kl. 19.00: Med Solen som nabo

SPAREKASSEN DJURSLAND

Grenaa afdeling tlf: 8779 7979
www.spardjurs.dk grenaa@spardjurs.dk

Litteraturstudier – Det trodsige håb

Megen litteratur handler om tro, håb og kærlighed – og ofte om, hvor svære betingelser disse grundbegreber har i et menneskes liv og i livet mennesker imellem. Men den gode litteratur – og de bøger, vi husker – efterlader altid læseren med et grundfæstet indtryk af, at nok er håbet truet, men det sætter sig altid igennem i trods.

Dette trodsige håb beskrives på forskellig måde i de tre romaner og den ene novelle.

Påskeklodden (Fra novellesamlingen *Tornebushen*), Martin A. Hansen (1946)

Italienske sko, Henning Mankell, (2006)

Orkansæsonen og stilheden, Anne-Cathrine Riebnitzsky, (2015)

Alt det lys vi ikke ser, Anthony Doerr (2015)

Underviser

Cand. theol. Ole Juul, Hadsten

Tid

Tirsdagene den 10. og 24. januar, 7. og 21. februar kl. 9.00

Pris

300 kr. Der serveres kaffe og rundstykke for 20 kr.

Tilmelding

www.folkeuniversitetet-rougso.dk

Ørsted Bibliotek, tlf. 86488548

Auning Bibliotek, tlf. 89594300

Sted

Genbrugsen, Rougsøvej 122, 8950 Ørsted

Dansk billedkunst gennem 200 år

Et kunsthistorisk overblik, hvor vi starter med Guldalderens romantiske kunst under professor Eckersberg på Kunstakademiet i København og går videre til opgøret med de akademistiske dogmer i det moderne gennembrud hvor forskellige "ismer" såsom realisme, symbolisme og impressionisme sætter sine spor i den danske kunst. De repræsenteres gennem værker af L.A. Ring, Fynbomalerne, Oluf Høst, Wilhelm Hammershøi, Skagensmalerne m.fl. Efter 1. verdenskrig ses et nyt opgør, hvor alle former og bånd sprænges i dadaismen og surrealismen, og eksperimenterne bevæger sig langt udover kunstbegrebets hidtidige rammer. Op gennem anden halvdel af 1900-tallet dominerer popkunst, konceptkunst, land-art og installationskunst i forskellige former lige fra syltetøjsglas med hestekød til grynet videokunst med en faldende vanddråbe i langsom gengivelse. Maleriet erklæres dødt i 80'erne, men overlever dog, og vi ser afslutningsvist på en række af de aktuelle fremtrædende danske kunstnere omkring og efter årtusindskiftet såsom Michael Kvium, Per Kirkeby, John Kørner, Katrine Ærtebjerg, Eske Kath og Julie Nord.

Underviser

Cand. mag. i dansk og kunsthistorie, Margit P. Skouboe, Assentoft

Tid

Onsdag den 22. februar kl. 19.00

Pris

70 kr.

Tilmelding

www.folkeuniversitetet-rougso.dk

Ørsted Bibliotek, tlf. 86488548, Auning Bibliotek, tlf. 89594300

Sted

Ørsted Bibliotek, Rougsøvej 73b, 8950 Ørsted

Fra Stavnsager til Konstantinopel – om mødestedet ved fjorden og kontakterne til nær og fjern

Lidt syd for hovedvej 16 tæt på Hørning ligger den lille landsby Moeskær. På de åbne marker i udkanten af landsbyen ligger den arkæologiske lokalitet Stavnsager. I germansk jernalder og vikingetid var Stavnsager et centrum på vejen fra Nord- til Sydeuropa. Gennem 500 år holdt Stavnsager denne position. Der er gennem de senere år gjort betydningsfulde arkæologiske fund, der vidner om tilstedeværelsen af såvel håndværk og handel som beboelse og landbrug. Også markeder og religiøse fester har fundet sted. Fundene viser, at man havde et vidt kontaktnet. Blandt andet har der været forbindelser til det østlige Danmark og Skåne, og vest på til England. Desuden viser fund, at man har haft forbindelse helt ned til Byzans med hovedstaden Konstantinopel. Noget tyder ligefrem på, at der har været en "varm linje" mellem Stavnsager og Konstantinopel. Det er således spændende beretninger fra forhistorien i vores nærområde, seniorforsker Karen Høilund Nielsen vil diske op med denne aften.

Underviser	Seniorforsker, cand. mag. Karen Høilund Nielsen, Beder
Tid	Torsdag den 2. marts kl. 19.00
Pris	70 kr.
Tilmelding	www.folkeuniversitetet-rougso.dk Ørsted Bibliotek, tlf. 86488548, Auning Bibliotek, tlf. 89594300
Sted	Ørsted Bibliotek, Rougsøvej 73b, 8950 Ørsted

Krig og flygtninge overalt - er verden ved at gå af lave?

Mediedækningen kan give en det indtryk, at der er krig og flygtninge overalt og verden er ved at gå af lave. Krig i Syrien, krig i Ukraine, krig i Irak, krig i Libyen, krig i Yemen og flere flygtninge end vi har set siden 2. Verdenskrig. Ulykkerne synes uden ende og Danmark er meget mere involveret end tidligere. Men er det nu også rigtigt at det var bedre i gamle dage. Faktisk nej. Der dør færre som resultat af krig end det var tilfældet tidligere og Danmark er heller ikke længere direkte truet som det var tilfældet under den kolde krig. Kom og hør Peter Viggo Jakobsen, lektor på Forsvarsakademiet og professor ved Center for Krigsstudier, Syddansk Universitet, give sin vurdering af verdens tilstand.

Underviser	Professor Peter Viggo Jakobsen, Forsvarsakademiet og Syddansk Universitet.
Tid	Mandag den 20. marts kl. 19.00
Pris	70 kr.
Tilmelding	www.folkeuniversitetet-rougso.dk Ørsted Bibliotek, tlf. 86488548, Auning Bibliotek, tlf. 89594300
Sted	Ørsted Bibliotek, Rougsøvej 73b, 8950 Ørsted

Turen går til det antikke Rom

Går den næste ferierejse til Rom? Bliv klædt på arkæologisk og historisk til din næste tur sydpå og bliv inspireret af og klogere på den evige stads rige antikke kunst og kulturarv! Foredraget dykker ned i romernes monumentale kulturarv, der springer én i øjnene, hver gang man runder et gadehjørne i den store europæiske metropol. Her kan du blive klædt på til både kulturrejsens fordybelse og svipturens mest imponerende highlights.

Jane Hjarl Petersen er uddannet klassisk arkæolog fra Aarhus Universitet og forsker i antikke gravskikke og begravelseskultur ved Institut for Historie, Klassiske Studier, på Syddansk Universitet. Hun har publiceret forskningsartikler og bøger om antikke gravskikke og arbejder for tiden med et forskningsprojekt om Roms havneby Ostia.

Underviser Lektor, Ph.d. Jane Hjarl Petersen, Klassiske studier, Syddansk Universitet, Odense

Tid Torsdag den 30. marts kl. 19.00

Pris 70 kr.

Tilmelding www.folkeuniversitetet-rougso.dk

Ørsted bibliotek, tlf. 86488548, Auning Bibliotek, tlf. 89594300

Sted Ørsted Bibliotek, Rougsøvej 73b, 8950 Ørsted

Naturvidenskabelige foredrag

Rougso Folkeuniversitet tilbyder en række streamede naturvidenskabelige foredrag fra Århus Universitet. Læs mere side 15-17

Tirsdag d. 07. 02. kl. 18.45: Fra de første ekspeditioner til nyeste forskning i Grønland

Tirsdag d.14. 03. kl. 18.45: Det elektroniske menneske

Offentlige foredrag i Naturvidenskab

Foredragsserien er arrangeret af Aarhus Universitet. Her beretter forskere om opdagelser og erkendelser i naturvidenskab. Niveaueet er højt, og du bliver udfordret, men du kan få udbytte af alle foredrag uanset faglige forudsætninger. De fleste af foredragene tiltrækker mere end 2.000 tilhørere alene i Søauditorierne i Aarhus. Foredragene bliver streamet til en lang række byer i Danmark og Grønland, så samtidig med at forskeren taler i Søauditoriet, kan du opleve foredraget med billede og lyd i Norddjurs, Rougsø og Randers. Her kan du læse hvilke foredrag, du kan komme til og hvornår.

Lauge Koch, dansk geolog og polarforsker, var leder af Treårsekspeditionen til Grønland 1931-34, hvor fly for første gang blev anvendt til kortlægning og geologisk rekognoscering.

Fra de første ekspeditioner til nyeste forskning i Grønland

- Foredrag ved lektor i videnskabshistorie **Kristian Hvidtfelt Nielsen**, Center for Videnskabsstudier, Aarhus Universitet og lektor i kvartærgeologi **Nicolaj Krog Larsen**, Institut for Geoscience og Arktisk Forskningscenter, Aarhus Universitet.

Modige mænd, militærstrategi og miljøbevidsthed: Grønlandsforskning i historisk perspektiv. Siden vikingerne i 900-tallet bosatte sig i Grønland, har vi i Norden haft et særligt forhold til verdens største ø. Videnskabelige ekspeditioner, bosættelser, handel og politiske forbindelser blev etableret for at udvikle Grønland og udvinde naturressourcer. Polarhelte som Fridtjof Nansen og Knud Rasmussen drog på ekspeditioner, der var farefulde. I løbet af 1900-tallet gjorde moderne teknologi udforskningen af Grønland mindre strabadserende. Under Den kolde Krig blev Grønland et geopolitisk brændpunkt. USA indledte en geofysisk udforskning af landet for at etablere en magtposition i Arktis – med eller uden den danske regerings billigelse. Da miljøforskningen begyndte i slutningen af 1960'erne, var det den militære forskningsindsats man byggede videre på.

Den Grønlandske Indlandsis – før, nu og i fremtiden: Grønlands indlandsis opfattes som et spejl på de klimavariationer, der påvirker hele jorden. Indlandsisen blev alene i 2013 ca. 400 milliarder ton mindre, hvilket hævede havets overflade med 1,1 mm. Smelter indlandsisen helt vil havniveauet globalt stige med mere end syv meter. Men vi ved faktisk ikke, hvor hurtigt indlandsisen bidrager til de globale havspejlstigninger. I foredraget giver lektor Nicolaj Krog Larsen et indblik i udforskningen af den Grønlandske Indlandsis og dens tidlige historie, som går mere end to millioner år tilbage. Vi slutter af med at se på gamle flybilleder, der er

indsamlet fra 1930'erne og frem og ser, hvordan de kan bruges til at kortlægge isens fluktuationer gennem de seneste 80 år.

Norddjurs Folkeuniversitet – 7. februar
Kl. 19.00, Grenaa Gymnasium

Rougsø Folkeuniversitet – 7. februar
Kl. 18.45, Ørsted Bibliotek

Randers Folkeuniversitet – 7. februar
Kl. 19.00 - 21.00, Randers Bibliotek, Kulturhusets sal

Indsamling af stenprøver til kosmogene eksponeringsdateringer i Sydøstgrønland – en ny metode der kan bruges til at datere isens afsmeltning siden sidste istid. Jorden bombarderes konstant af kosmisk stråling – det danner kosmogene isotoper (^{10}Be) i bjergarter som man kan måle på.

Tillid – og matematikken bag vores viden om tillid

Foredrag ved professor i nationaløkonomi **Christian Bjørnskov**, Institut for Økonomi, Aarhus Universitet

De sidste 20 års forskning peger på at det særlige træk i de nordiske lande, der gør dem anderledes end resten af verden, er en meget høj grad af tillid. En tillid til andre mennesker ændrer den måde vi agerer på, og ændrer også hvordan retsvæsener, offentlige embedsværk og demokratisk politik virker. Den kan også påvirke den måde, almindelige virksomheder fører forretning, ligesom tillid gør de fleste menneskers liv lettere. For at få logisk styr på hvordan forhold som tillid kunne tænkes at virke, bruger forskere i nationaløkonomi og statskundskab matematiske redskaber. Spilteori er et af de redskaber som bruges for at vise hvordan tillid påvirker strategiske situationer. I andre situationer bruges andre matematiske redskaber. Meget af vores nuværende viden om tillid og dens vigtighed bygger på et samspil mellem brugen af ofte simpel matematik og empiriske undersøgelser. I foredraget får du et indblik i den moderne forskning i tillid – med eksempler på hvordan samfundsvidenskaberne bruger "hård" matematik til at forstå, hvordan et blødt fænomen som tillid påvirker samfundet.

Norddjurs Folkeuniversitet – 8. marts
Kl. 19.00, Grenaa Gymnasium

Randers Folkeuniversitet – 7. marts
Kl. 19.00 - 21.00, Randers Bibliotek, Kulturhusets sal

I Nordeuropa har befolkningen generelt høj tillid til politiet og andre myndigheder. Globalt set er det dog et særtilfælde: i fx Rusland, Angola og Iran er myndighedernes funktion, og folks tillid til dem, meget anderledes.

Det elektroniske menneske

Foredrag ved professor, overlæge **Jens Christian Hedemann Sørensen**, Neurokirurgisk Afdeling, Hoved Hjerte Centeret, Århus Universitetshospital

Små elektroder med en svag elektrisk strøm kan indopereres i patienter for at hjælpe mod alvorlige sygdomme. Hør om neurokirurgernes seneste våben i kampen mod svære nervesygdomme. Neurokirurgisk forskning i neuromodulation med 'dyb hjernestimulation' til behandling af Parkinson, epilepsi, kroniske smerter,

Vi undersøger hvordan vi her på Jorden er i Solens vold. Gennem Jordens historie har Solen sørget for et nogenlunde stabilt klima der har været gunstigt for udviklingen af dyr og mennesker, men Solen bidrager samtidig til så forskellige fænomener som årstidernes skiften, forekomsten af istider og mellemistider, samt ændringer i monsunedbørene. Solen er dog også i stand til producere mere eksplosive ændringer i form af soludbrud og i fremtiden kan særligt kraftige soludbrud – såkaldt 'solar superflares' – medføre store ødelæggelser for den menneskelige civilisation og infrastruktur. (Foto: NASA)

Det elektroniske menneske: placering af elektroder til nervestimulation i hjerne og rygmarv kan i dag behandle flere neurologiske og psykiatriske sygdomme. Elektroderne er tilsluttet en slags pacemaker der kan styres trådløst via en app.

vandladningsforstyrrelser, anoreksi og ekstrem fedme viser lovende resultater og er afprøvet på dyr og i visse tilfælde også på patienter. Forskerne anvender minigrise som neurokirurgiske forsøgsdyr da disse grises relativt store hjerne muliggør indoperation af hjernestimulations-elektroder beregnet til brug på mennesker. Neurokirurgerne har også indført og videreudviklet et kirurgisk behandlingstilbud til patienter med kroniske smerter: her stimuleres nervesystemet via rygmarven. Ved et mindre kirurgisk indgreb lægges en elektrode ind i rygmarvskanalen og forbindes til en slags pacemaker som placeres under huden og som sender svage strømimpulser til elektroden. Som noget nyt er neurokirurgerne begyndt at indoperere elektroder i nakke-regionen mod svær Hortons hovedpine hvor patienterne selv styrer behandlingen via en app i en iPod.

Norddjurs Folkeuniversitet – 15. marts
Kl. 19.00, Grenaa Gymnasium

Rougsø Folkeuniversitet – 14. marts
Kl. 18.45, Ørsted Bibliotek

Randers Folkeuniversitet – 14. marts
Kl. 19.00 - 21.00, Randers Bibliotek, Kulturhusets sal

Læs mere
 om foredragene:

<http://norddjurs-folkeuni.dk>
<http://folkeuniversitetet-rougsø.dk>
<http://randersfolkeuni.dk>

Fri adgang til alle foredragene i
 Norddjurs, Randers og Rougsø

På <http://scitech.au.dk/foredrag>
 kan du læse om alle foredragene på
 Aarhus Universitets side

Med Solen som nabo

*Foredrag ved lektor i geoscience **Mads Faurschou Knudsen**, Institut for Geoscience, Aarhus Universitet og lektor i astronomi og geoscience **Christoffer Karoff**, Institut for Geoscience og Institut for Fysik og Astronomi, Aarhus Universitet*

Uden Solen var der ikke liv på Jorden. Uden Solen ville Jorden være et goldt og øde sted. Og uden Solen ville gennemsnitstemperaturen på Jorden være tæt på det absolutte temperaturnulpunkt, -273 °C. For at forstå hvordan livet er opstået og udviklet på Jorden, er det vigtigt at forstå, hvordan den energi vi modtager fra Solen har ændret sig på grund af ændringer i Solens lysstyrke og Jordens bane omkring Solen. Vi vil se på, hvordan Solen er en af drivkræfterne bag istidernes kommen og gåen; hvordan ændringer i Solen styrer hyppigheden af den regnfulde monsun i det østlige Asien; og hvordan Solen måske var årsagen til den lille istid i 1600-tallet. Nye studier, der kombinerer observationer af Sol-lignende stjerner med geologiske data fra træringe og iskerner, peger på at der i forhistorisk tid har været enorme udbrud eller eksplosioner på Solen, kaldet superflares. Hvis de forekommer igen, vil de være flere tusinde gange større end de udbrud astronomerne indtil nu har observeret på Solen – med katastrofale følger for Jorden. Vores urolige Sol kan påvirke betingelserne for liv på Jorden på flere forskellige måder og over mange tidsskalaer – fra minutter til årtusinder. En bedre forståelse af Solens dynamik giver de nødvendige rammer for at forstå dynamikkerne på Jorden og koblingen til hele solsystemet. Det giver os bedre muligheder for at imødegå potentielt farlige påvirkninger fra Solen.

Norddjurs Folkeuniversitet – 28. marts
Kl. 19.00, Grenaa Gymnasium

Randers Folkeuniversitet – 28. marts
Kl. 19.00 - 21.00, Randers Bibliotek, Kulturhusets sal

Ordet blev kød – Bibel og fortælling

Vi ser hvordan Bibelen på forskellig måde lever videre i skønlitteraturen. Der stilles skarpt på Karen Blixens originale brug af det bibelske stof, og det belyses hvordan livet kan betragtes som en fortælling, hvor der er afgørende forskel på, hvem fortælleren er.

Underviser David Bugge, lektor i teologi, Aarhus Universitet
Tid Onsdag den 11. januar kl. 10.30 -13.30
Pris 70 kr.
Tilmelding Ingen
Sted Clemenshuset, Parkboulevarden 15, Randers
 Arrangør: Sct. Clemens Højskoleforening

Reformationen og kunsten

Satte reformationen noget nyt i gang på kunstens område? Ikke umiddelbart, for i den lutherske del af kirken havde man et ganske afslappet syn på billederne. Langsomt begyndte man dog at overveje, om man skulle supplere de ældre, eksisterende værker i kirkerne med nye.

Man kunne i hvert fald ikke umiddelbart fortsætte med at bruge de motiver, den gamle kirke havde brugt. I løbet af reformationsårhundredet vokser en ny kunst langsomt frem, dels i modsætning til den gamle kunst, men også ofte med afsæt i de eksisterende værker. Denne udvikling vil lektor Carsten Bach-Nielsen forfølge og give eksempler på.

Underviser Lektor, lic. theol. Carsten Bach-Nielsen
Tid Tirsdag 24. jan. kl. 10.30-13.30
Pris Gratis adgang
Tilmelding Ingen
Sted Kristrup Sognegård, Ørneborgvej 5, Randers
 Arrangør: Kristrup Højskoleforening

Om kunstnerne Fra Angelico og Piero della Francesca

I foredraget præsenteres og fortolkes en række af de mest interessante altertavler og frescomalerier, skabt af disse to allerstørste billedkunstnere i den italienske renæssance

- Underviser** Hans Jørgen Frederiksen, kunsthistoriker, Aarhus Universitet
Tid Onsdag den 25. januar kl. 10.30 - 13.30
Pris 70 kr.
Tilmelding Ingen
Sted Clemenshuset, Parkboulevarden 15, 8920 Randers NV
Arrangør: Sct. Clemens Højskoleforening

1700-tallets Dansk Vestindien

I fortællingerne om de mennesker fra Afrika og Europa der befolkede kolonien, udfoldes hele historien om et slavesamfund, om savnet af hjemlandet og om forsøget på at overleve under barske forhold såvel fysisk som mentalt.

- Underviser** Louise Sebro, seniorforsker Nationalmuseet, Etnografisk Samling
Tid Onsdag den 8. februar kl. 10.30 - 13.30
Pris 70 kr.
Tilmelding Ingen
Sted Clemenshuset, Parkboulevarden 15, 8920 Randers NV
Arrangør: Sct. Clemens Højskoleforening

*Christiansted
St. Croix på et
koloreret litografi
fra 1839 efter
tegning af Th.
Chr. Sabroe.*

Mammenhøvdingen, aristokrat eller hirdmand

Mammengravens med bl.a. den flotte sølvindlagte økse og rester af en farvestrålende klædedragt er et af de ypperste fund fra dansk vikingetid. Det er derfor ikke mærkeligt, at den begravede mand blev kaldt en høvding, og at han formodedes at repræsentere det øverste lag under kongen i vikingetidens samfund. Trods omfattende arkæologiske undersøgelser er det dog endnu ikke lykkedes os at lokalisere Mammenhøvdingens bolig, og dette sammenholdt med yderst begrænsede detektorfund skaber tvivl om tolkningen. Vi må ty til andre fund for at få ny inspiration, og her er to ny fund vigtige. Det gælder dels "Toftum Næs" nær Stoholm, hvor der er fundet og udgravet dele af en rig bebyggelse med store haller og mange detektorfund, og det gælder "Brandstrup" ved Rødkærsbro, hvor en ryttergrav kan knyttes til spor efter den tilhørende gård. Disse fund stiller spørgsmål til tolkningen af Mammengravens, og måske har vi ladet os forblænde af gravens rigdom?

- Underviser** Martin Mikkelsen, Viborg Museum
Tid Onsdag 8. februar kl. 19.00 - 21.00
Pris 50 kr. for medlemmer, 80 kr. for ikke-medlemmer
Tilmelding Senest 25. januar til eske.thoegersen@sol.dk eller tlf. 86 40 80 04
Sted Helligåndshuset, Erik Menveds Plads 1, Randers
 Arrangør: Randersegnens Amatørarkæologer

Det unge Grækenland, to et halvt årtusinde før nu

Vi hører om den forrygende udvikling fra 500 til 300 f. Kr., der på de få år lagde grunden til vort Europa, og som gav os skrift, videnskab, samfundsdannelse og bygningskunst, foruden skuespil, digtning og tænkning m.m.

- Underviser** Ivar Gjørup, tegner, forfatter og cand.mag. græsk og latin
Tid Onsdag den 22. februar kl. 10.30 - 13.30
Pris 70 kr.
Tilmelding Ingen
Sted Clemenshuset, Parkboulevarden 15, 8920 Randers NV
 Arrangør: Sct. Clemens Højskoleforening

Undervejs – hvad motorvejen gemte

Motorvejen omkring Silkeborg lod vente på sig, men er nu taget i brug. Da motorvejstracéet endeligt blev fastlagt undersøgte Museum Silkeborg den omkring 27 km lange strækning i og omkring Silkeborg. Med vejen har vi fået et fantastisk indblik i, hvordan fortidens mennesker i det midtjyske bosatte sig og begravede deres døde. I vil blive taget med i transportens historie fra istid til nutid, hvor Silkeborgområdet har undergået store naturlige og menneskabte forandringer. Det er muligt at få et indblik i arkæologernes arbejde med systematiske undersøgelser af strækningen fra Funder Ådal til Låsby, og de mange fund viser talrige kontakter udenfor det midtjyske område. Silkeborg knyttes med motorvejen tættere til omverdenen, men det tankevækkende er, at der fra området altid har været vidtrækkende forbindelser helt fra stenalderen til i dag.

- Underviser** Karen Rysgaard, Silkeborg Museum
Tid Onsdag 1. marts kl. 19.00 - 21.00
Pris 50 kr. for medlemmer, 80 kr. for ikke-medlemmer
Tilmelding Senest 15. februar til eske.thoegersen@sol.dk eller tlf. 86 40 80 04
Sted Helligåndshuset, Erik Menveds Plads 1, Randers
Arrangør: Randersegnens Amatørarkæologer

Om kvinderne i Reformationens tjeneste

I det seneste årti er man blevet opmærksom på at kvinder også spillede en aktiv rolle i de tidligste år af reformationsbevægelsen - som præstekoner og som selvstændige forfattere

- Underviser** Ninna Jørgensen, tidl. lektor Københavns Universitet
Tid Onsdag den 8. marts kl. 10.30 - 13.30
Pris 70 kr.
Tilmelding Ingen
Sted Clemenshuset, Parkboulevarden 15, 8920 Randers NV
Arrangør: Sct. Clemens Højskoleforening

Tendenser i international samtidskunst

Redaktør på Kunstavisen og kunstanmelder Tom Jørgensen vil sætte ord på international kunst og præsentere et bredt udvalg af de kunstnere, som tegner den aktuelle kunstscene. Han dykker ned i den store mangfoldighed af forskellige stilarter, materialer og udtryksformer og viser eksempler på installationer, video- og fotokunst samt skulpturer og ikke mindst malerier, der bestemt ikke er forsvundet fra udstillingslivet. Kunstnerne kommer nu ikke længere kun fra den vestlige verden – kunsten er blevet global.

- Underviser** Tom Jørgensen, kunstanmelder og redaktør
Tid Lørdag 11. marts kl. 13.00-16.00
Pris Gratis for medlemmer, 75 kr. for ikke-medlemmer - Kaffe & kage koster 40 kr.
Tilmelding Maria Asmussen mariasmus1940@gmail.com senest 6. marts
Sted Østergrave 4, gården, 2. sal – indgang th. for det store glasparti
 Arrangør: Randers Kunstforening

Luthers bordtaler

Luthers bordtaler er underholdende. Der er i Luthers taler en spændvidde, fra det festlige men grove til det iltre og dog kærlige. Bordtalerne er nedskrevne beretninger fra spisesalen i det tidligere Augustinerkloster i Wittenberg, hvor Luther med de mange daglige gæster debatterede verdslige og teologiske emner, der ikke altid var helt kedelige. Men også Luthers liv og virke vil blive omtalt.

- Underviser** Lisette Berg Andersen, cand. mag. i middelalder- og renæssancearkæologi
 Museum Østjylland
Tid Tirsdag 4. april kl. 19.00 - 21.00
Pris Gratis adgang
 Ingen
Tilmelding Helligåndshuset, Randers
Sted Randers Amts Historiske Samfund

Adel, godsspekulanter og herskabsliv – herregårdene på Djursland

På Djursland ligger herregårdene særlig tæt. I 1500- og 1600-tallet blev der bygget stort og flot af de adelige ejere. En række af Djurslands mest kendte herregårde stammer fra denne periode: Rosenholm, Gammel Estrup og Katholm blandt mange andre. En nedgangsperiode i begyndelsen af 1800-tallet ramte også hårdt på Djursland: konkurser, spekulation og nedlæggelser var dagens orden blandt herregårdene. Senere i århundredet fulgte en ny blomstringsperiode, hvor herregårdene igen blev ramme om et strålende herskabsliv.

- Underviser** Mikael Frausing, sekretariatsmedarbejder ph.d.
Dansk Center for Herregårdsforskning
- Tid** Tirsdag 9. maj kl. 19.00 - 21.00
- Pris** Gratis for medlemmer, 40 kr. for ikke-medlemmer
- Tilmelding** Ingen
- Sted** Helligåndshuset, Randers
Arrangør: Randers Amts Historiske Samfund

Det danske måltid i 15.000 år

Et foredrag om måltidets kulturhistorie i Danmark – råvarerne, tilberedningen og serveringen gennem tiderne. Vi skal i køkkenet, i haven, på marken og vi hører om de ældste danske kogebøger. Foredragsholderen arbejder med forskning og formidling af måltidets kulturhistorie på Dansk Landbrugsmuseum og har udgivet flere bøger.

- Underviser** Bettina Buhl, Museumsinspektør Dansk Landbrugsmuseum
- Tid** Tirsdag 17. januar kl. 19.00 - 21.00
- Pris** Gratis adgang
- Tilmelding** Ingen
- Sted** Fritidscentret, lokale 8, 1. sal, Vestergade 15, Randers
Arrangør: Slægts- og Egnshistorisk Forening Randers

Arrangører forår 2017 Randers Folkeuniversitet

Kristrup Højskoleforening
Birgitte Weis Jørgensen
bweis@post.tele.dk

Randers Folkeuniversitet
Peter Staugaard – 3035 1392
info@randersfolkeuni.dk

Randersegnens Amatørarkæologer
Eske Thøgersen – 2936 4966
eske.thogersen@sol.dk

Randers Amts Historiske Samfund
Inger-Lise Mørup – 8645 2469
inger-lise.moerup@skolekom.dk

Randers Kunstforening
Lis Bjerrekær – 8642 7893
innsauntved@webspeed.dk

Sct. Clemens Højskoleforening
Birgitte Olesen – 8641 0615
boso@post12.tele.dk

Randers Bibliotek
Lena Koldsø – 8710 6804
lk@randersbib.dk

Randers Kunstmuseum
Lise Jeppesen
lj@randerskunstmuseum.dk

Slægts- og Egnshistorisk Forening Randers
Preben Dammeyer – 8696 3705
p.dammeyer@dn.dk

ANNONCE

Vorup Højskoleforening forår 2017 med fokus på "LIVET"

Fire højskoleformiddage i Johanneskirken den sidste torsdag i måneden.

26. jan. "kommer Kurt forbi." Kurt Leth, journalist, fortæller.

23. febr. fortæller Anne Valbjørn Odgaard om "Frida Kahlo – På rejse i sindet."

23. marts "Alderdom er visdom" Marianne Hesselholt, cand.mag. i dansk og fransk, fortæller.

Den **20. april** slutter sæson 2016/2017 med Leif Fabricius "En sund sjæl i et sølle skrog."

Dagen slutter med generalforsamling og frokost for egen regning. Program i Johanneskirken, på nettet, på hovedbiblioteket og Kristrup Bibliotek. Billetter à 60 kr. købes ved indgangen.

EFTERÅR 2017

HVAD BETYDER REFORMATIONEN FOR OS I DAG?

– En temadag med foredrag og musik

Højskoleforeninger i Randers, Randers Amts Historiske Samfund, FOF, Randers Bibliotek og Randers Folkeuniversitet arbejder med program for den sidste lørdag i oktober 2017, hvor vi vil fokusere på Reformationens betydning for dagens Danmark. Hvorfor taler vi dansk? Hvorfor er vi så enestående? Hvorfor er vi så lykkelige?

Disse og mange flere spørgsmål, kan man stille, når Reformationens betydning for nutidens dagligliv og arbejde belyses med foredrag af engagerede forskere.

Foreløbigt program:

Formiddag: Marita Akhøj Nielsen: Hvorfor taler vi dansk? Om Reformationen og sproget

Eftermiddag: Randers Kammerorkester spiller musik i "den protestantiske tradition"

Vi arbejder på foredrag om enten "Hvorfor er vi så glade for staten?" Eller "Hvorfor er vi så enestående?"

Dato: 28. oktober kl. 10-16

Sted: er VIA University, Auditoriet, Jens Otto Krags Plads.

Information om adgang og færdigt program kan ses på www.randersfu.dk, når aftale med foredragsholder om eftermiddagen er på plads.

Information og kontakt

Programmet udgives med støtte fra Norddjurs Kommune og Kultur- og fritidsudvalget i Randers Kommune.

Randers Bibliotek er sekretariat for Randers Folkeuniversitet.

Norddjurs Folkeuniversitet: www.norddjurs-folkeuni.dk

Randers Folkeuniversitet: www.randersfolkeuni.dk

Rougsø Folkeuniversitet: www.folkeuniversitetet-rougsø.dk

Aarhus Folkeuniversitet: www.fuau.dk

Folkeuniversitetet i Danmark: www.folkeuni.dk

Norddjurs: Birgit Årsnes – 2344 8014

info@norddjurs-folkeuni.dk

Rougsø: Yvonne Holm Karnøe – 2212 3907

info@folkeuniversitetet-rougsø.dk

Randers: Peter Staugaard – 3035 1392

info@randersfolkeuni.dk

eller sekretær Lena Koldsø – 8710 6804

lk@randersbib.dk

På www.randersfolkeuni.dk kan du læse mere om, hvordan du og din forening/institution arrangerer forelæsninger, betaler for foredrag m.m. Reglerne er landsdækkende.

De syv dødssynder

Søndag den 12. februar kl. 10

Foredrag og debat ved Martin Herbst

Indtil det 16. århundrede spillede de syv dødssynder – frådseri, liderlighed, grådighed, vrede, dovenskab, misundelse og hovmod - en afgørende rolle for det vestlige menneskes dannelse og selvforståelse.

Med reformationen og oplysningen bliver bevidstheden om de syv dødssynder spredt for alle vinde og ender som reklameslogans for is, vin eller ol. Dødssynderne er imidlertid populære som aldrig før. Martin Herbst giver et indblik i hvordan traditionen om dødsynderne opstår og har påvirket os gennem historien. Sluttelig ser vi på vor egen politiske og sociale virkelighed. Martin Herbst er teolog og forfatter og udgav i 2016 bogen De syv dødssynder. Foredraget ledsages af en debat.

Entré. 50 kr. Randers Kunstmuseums Venner, Fri entré.

Der kan bestilles brunch til foredraget, kr. 150.

DØDSSYNDER PÅ MENUEN

Hotel Randers og Randers Kunstmuseum **lørdag den 25. februar 2017 kl. 18-22**

Hverdagens syndere inviteres på store kulinariske oplevelser og debatskabende festtaler. Under en fireretters menu bydes på syv indslag om hovmod, griskhed, nydelsessyge, misundelse, frådseri, vrede og dovenskab. Nogle af synderne indgår i aftenens menu, mens andre er til diskussion. Er de syv dødssynder stadig syndige? Og kan vi udpege nye synder anno 2017? Forskerne sidder med til bords og vil klirre på glasset med oplæg som tilhører. Middagen foregår på det stemningsfulde Hotel Randers fra 1856.

Foredragene er gratis, men deltagelse fordrer bestilling af menu, 850 kr.

Foredragene er del af projekt De syv dødssynder, der er et samarbejde mellem syv kunstmuseer og Aarhus 2017 – RETHINK

Se program på
www.randerskunstmuseum.dk
eller www.randersfu.dk

REFORMATION

1517–2017

I 2017 er det 500 år siden, Martin Luther slog sine 95 teser op på kirkedøren i Wittenberg. Sammen med Præsidiets for Reformationsjubilæet i Danmark markerer Folkeuniversitetet jubilæet med arrangementer og artikler, der sætter fokus på Reformationen, og hvad den betyder for os i dag.

Projektet er støttet af A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal og har Hendes Majestæt Dronningen som protektor. Artiklerne om Reformationen er skrevet i samarbejde med lektor i historie Charlotte Appel og lektor i systematisk teologi Bo Kristian Holm, begge fra Aarhus Universitet. Citaterne af Luther er fra hans frimodige bordtaler omkring middagsbordet i hjemmet i Wittenberg, som de er gengivet i 'Godbidder' af Jacob Ørsted.

Læs mere om Reformationen og Reformationsjubilæet på luther2017.dk eller facebook.com/reformationen

LUTHER FORANDRING

I 2017 er det 500 år siden, at den tyske munk og teolog Martin Luther slog 95 teser op på porten til slotskirken i Wittenberg. Det blev startskuddet til det, der i flere århundreder er blevet kaldt for 'Reformationen', og spiren til den protestantiske kirkes dannelse. Den begivenhed fik vidtrækkende konsekvenser for samtidens kirkesyn og eftertidens samfund.

På den ene side markerer Luthers teser altså overgangen til en ny tid. På den anden side var de blot kulminationen på en længere historisk udvikling. Kritikken af den romersk-katolske kirke havde ulmet siden middelalderen og fik tilført ilt fra renæssancens nye tanker inden for filosofi og videnskab. Luther stod da heller ikke alene med sine reformtanker, for blandt andre Erasmus af Rotterdam, Philipp Melanchthon, Jean Calvin og danske Poul Helgesen ønskede også forandringer i kirken.

Reformationen var ikke et program, der slog igennem fra den ene dag til den anden — hverken i Tyskland i 1517 eller i 1536, da Christian 3. indførte luthersk kristendom i Danmark. Reformationen var derimod en proces, hvor tolkninger, traditioner og institutioner gradvist tog form, og hvor der konstant blev kæmpet om den rette udlægning af Guds ord og Luthers anvisninger.

Luthers ærinde med sine 95 teser var i første omgang en åben protest mod kirkens afladsvirksomhed. Den katolske kirke tjente nemlig penge ved at sælge afladsbreve, som skulle sikre køberen og dennes slægtninge kortere tid i skærsilden. Da kirke, tro og religion gennemsyrede hele 1500-tallets forestillingsverden, fik tesoerne indflydelse på alt fra statsdannelse, sociale forhold, opfattelsen af individet, opdragelse og uddannelse, kønsroller til brugen af billeder og musik.

Folkeuniversitetet

A.P. MØLLER FONDEN

PRÆSIDIET FOR
REFORMATIONSJUBILÆET
I DANMARK

LUTHER STYRKER STATSMAGTEN

Er Danmark i 2017 et sekulært samfund? Selvom man ofte kan møde den opfattelse, så er stat og kirke ganske tæt forbundet, og Folkekirken har en privilegeret stilling. Det forhold har sine historiske rødder i Reformationstiden og er konkret indskrevet i Grundloven fra 1849.

AT REGERE ER AT KUNNE
SE GENNEM FINGRE MED
PETITESSE

Martin Luther

Luther mente, at Gud styrer verden dels åndeligt gennem sit ord (Biblen), dels verdsligt ved hjælp af regenten og samfundets love. Luther gjorde op med kirken som selvstændig, verdslig magtfaktor med klostre, jord og rigdom, fordi han principielt mente, at det åndelige og verdslige ikke skulle blandes sammen. Da han brød med den pavelige domstol, overtog staten det civilretslige område og fik meget mere indflydelse på lovgivningen omkring det enkelte menneskes liv, for eksempel ægteskab og arv. Derfor kan man sige, at Reformationen svækkede kirkens magt.

På den anden side blev statsoverhovedet i Reformationen til en del af kirken, og kirken blev indskrevet som en del af staten – en magtfuld position. Luther mente heller ikke, at det åndelige og det verdslige kunne skilles helt ad, og i praksis blev religion og politik tæt forbundet. Det ses i hans understregning af, at man skal adlyde de verdslige magthavere, som ifølge Luther er indsat af Gud, samt i hans lære om de 'tre stænder' – kirke, familie og stat – der alle er lige vigtige og spiller sammen for at opretholde det gode samfundsliv.

Med Grundloven af 1849 bliver den lutherske statskirke afskaffet, og religionsfrihed bliver en demokratisk rettighed. Ingen kunne dog dengang forestille sig et samfund uden kirke og kristen samfundsmoral, og den evangelisk-lutherske kirke får en særlig status af 'folkekirke', der skal understøttes – men også lovreguleres – af staten. I dag debatteres forholdet mellem stat og kirke stadig – et spændingsforhold der blandt andet viser sig i diskussionen om kirkeasyl, politiske præster og statslig indgriben i, hvem kirken skal vie.

NÅDIG FADERFIGUR VASKER SKIDNE BØRNEBLEER

Reformationen opprioriterede familiens, dagliglivets og ægteskabets betydning. Klostrene blev afskaffet, for ifølge Luther praktiseres den rette tro i den jordiske verden og ikke tilbagetrukket bag tykke klostermure. Det betød, at et socialt system forsvandt, og familien blev stedet, hvor det enkelte menneske skulle leve efter Guds vilje. Husstanden og familien fik derfor en anderledes og mere central plads i det enkelte menneskes liv efter Reformationen, også økonomisk og socialt.

Set med nutidens øjne rummer Luthers syn på kønsroller og familie en dobbelthed. På den ene side er alle ifølge Luther principielt lige over for Gud. Derfor skulle alle – både mænd, kvinder, børn og fattigfolk – deltage aktivt i gudstjenesten og selv forstå Guds ord i Bibelen. På den anden side lagde Luther vægt på autoritet og lydighed. Han mente, at manden er sat i verden til at føre an, mens kvinden er skabt til at indordne sig. Ligesom den himmelske Fader bestemmer og beskytter, er den jordiske fader familiens overhoved, der beslutter og beskytter.

Luthers forestilling om kongens rolle i forhold til folket, har samme form. Luthers tanker underbyggede altså forestillingen om et patriarkalsk samfund. Alle befandt sig i relationer, hvor de enten skulle befale eller adlyde, og faderen havde ret til at tugte hustru og børn. En god luthersk husstand var i de første tre-fire århundreder efter Reformationen afgjort patriarkalsk indrettet.

Men samtidig kunne ingen ifølge Luther tvinges til at indgå i et bestemt ægteskab, for han ønskede en relation med gensidig respekt – ligesom der efter sigende var mellem Luther og hans kone Katharina. Derfor blev skilsmisse en mulighed – om end kun i særlige tilfælde – og Luther fremhævede en faders pligt til omsorg ved blandt andet at skrive, at en husfader gør en kristen gerning, når han vasker børnenes skidne bleer!

HVIS ALLE ER FROMME
JOMFRUER, HVOR KOMMER
SÅ DE SURE KONER FRA?

Martin Luther

SKOLEN I REFORMATIONENS TJENESTE

Den danske folkeskole er på mange måder et barn af kirken – og af én af Luthers grundtanker: At alle skal have adgang til Guds ord. Luther mente ikke, at kirken skulle eje jord og godser, og kongemagten overtog officielt bispegodset og de gamle kirkeskoler ved Reformationens indførelse i Danmark i 1536. Det betød ikke, at kristendom og skole blev adskilt. Tværtimod havde Reformationen stor betydning for datidens forandringer i det danske skolesystem, og paradoksalt nok blev kirkens magt over skolerne faktisk større.

Der blev oprettet én god latinskole i hver by, så drenge kunne blive oplært i luthersk kristendom og latinsk skriftkultur og dermed kvalificere sig til en uddannelse som lærere eller præster inden for den lutherske kirke. Undervisning blev opprioriteret og forældre mindet om, at de skulle opdrage deres børn i den kristne tro. Børnene lærte den rette tro via 'Den Lille Katekismus', der blev brugt som alle børns første læsebog. 'Den Lille Katekismus' er Luthers korte og præcise gennemgang af, hvad man som minimum bør vide som kristen.

Latinskolerne fungerede også som byernes fattigskoler. For da alle skulle have adgang til Guds ord, var det latinskolenes opgave at opdrage alle børn – også de mindre bemed-

TÆNK AT ALLE MENNESKER
ER SÅ IVRIGE EFTER AT
UNDERVISE ALLE ANDRE,
MEN IKKE SIG SELV

Martin Luther

lede – til at blive gode lutheranere. Hørte man ikke efter i skolen og lærte sit Fadervor, De Ti Bud og trosbekendelsen udenad, var man ilde stedt i datidens samfund, for så kunne man ikke komme til alters i kirken. Og kunne man ikke det, kunne man heller ikke blive trolovet eller få arbejde i staten.

I dag foretrækker de fleste at holde skole og religion adskilt, men det er egentligt ikke så længe siden, at folkeskole og kirke var tæt forbundne. Tænk bare på, at statens tilsyn med skolerne lå hos præster og provster frem til 1933, og at læreren blev set som kirkens mand og kaldt for 'degnet'. Bibelhistorie og salmesang fyldte meget på skoleskemaet, og den kristne forkyndelse og opdragelse var del af folkeskolens formålsparagraf helt frem til 1975.

OVERSIGT

Dato

Side

		Dato	Side	
Norrdjurs	La Cour-slægten på Skærsø	3. jan.	4	
	Reformationen – den vigtigste begivenhed i Europas historie	24. jan.	4	
	Luther som samfundstænker	7. febr.	5	
	Sociale relationer blandt landboerne	7. febr.	5	
	Møllerup – fra Marsk Stig til idag	22. febr.	6	
	Storm P. – mennesket og kunstneren	23. febr.	6	
	Hvor er journalistikken og medierne på vej hen?	1. marts	7	
	Djurslands arkæologi	7. marts	7	
	Næstekærlighed hos Kierkegaard	9. marts	8	
	Barnemordet i Veggerslev	14. marts	8	
	Klassisk musik: Senromantikken (1870 – 1914)	16., 23. og 30. marts	9	
	Hvilken verdensorden?	22. marts	9	
	Landhåndværk og landhåndværkere	4. april	10	
	Olivia Holm Møller	25. juni	10	
	Rougsø	Litteraturstudier – Det trodsige håb	10. og 24. jan., 7. og 21. febr.	12
		Dansk billedkunst gennem 200 år	22. febr.	12
Fra Stavnsager til Konstantinopel		2. marts	13	
Krig og flygtninge overalt – er verden ved at gå af lave?		20. marts	13	
Turen går til det antikke Rom		30. marts	14	
<i>Naturvidenskabelige foredrag i Norrdjurs, Rougsø og Randers</i>			15 - 17	
Randers	Ordet blev kød – Bibel og fortælling	11. jan.	18	
	Det danske måltid i 15.000 år	17. jan.	23	
	Reformationen og kunsten	24. jan.	18	
	Om kunstnerne Fra Angelico og Piero della Francesca	25. jan.	19	
	<i>Fra de første ekspeditioner til nyeste forskning i Grønland</i>	7. febr.	15	
	1700-tallets Dansk Vestindien	8. febr.	19	
	Mammenhøvdingen – aristokrat eller hirdmand	8. febr.	20	
	De syv dødssynder	12. febr.	25	
	Det unge Grækenland – to et halvt årtusinde før nu	22. febr.	20	
	Dødssynder på menuen	25. febr.	25	
	Undervejs – hvad motorvejen gemte	1. marts	21	
	<i>Tillid – og matematikken bag vores viden om tillid</i>	7. marts	16	
	Om kvinderne i reformationens tjeneste	8. marts	21	
	Tendenser i international samtidskunst	11. marts	22	
	<i>Det elektroniske menneske</i>	14. marts	16	
	<i>Med solen som nabo</i>	28. marts	17	
	Luthers bordtaler	4. april	22	
	Adel, godsspekulanter og herskabsliv	9. maj	23	
	– herregårdene på Djursland			
	Efterår 2017: Hvad betyder reformationen for os i dag?	28. okt.	24	

FOTO: NASA

Følg foredrag i naturvidenskab – streamet direkte fra Aarhus Universitet

Se side 15-17

FÅ MERE UD AF FOREDRAGENE

**- lån bøgerne hos os eller
få hjælp til at søge viden på nettet...**

Se mere på www.randersbib.dk

 **RANDERS
BIBLIOTEK**

Inspiration og viden i din hverdag